

מראי מקומות- סנהדרין ל"ה

משמעון וכו', מוציאים לו המנה משמעון ואח"כ נזקקין לו לטענת שמעון לדון על דבר התפיסה והמשכון. וע' בתוס' מה שהק' על פרש"י, והביא מהריב"א לפרש באו"א, דאין נזקקין להוציא ממון משמעון תחלה, אלא רק לשמוע עדיו של ראובן תחלה, ונפק"מ לענין אם מתו עדי הנתבע או הלכו למדה"י בעוד שמקבלים עדים של התובע. וכן הביא הרא"ש בב"ק (פרק ה', א') מהריב"א, ועוד הביא הרא"ש מהראב"ד שפי' דהא דנזקקין לתובע תחלה, היינו כגון ראובן שתבע שמעון לדין, ולא מצא ראובן ראי' לדבריו, והדין נוטה לפסוק כשמעון, ואמר ראובן שאינו רוצה שיפסקו הדין, כי שמא היום או למחר ימצא עדים, או שמא יודה לו שמעון, ושמעון תבע שיפסקו דינו, נזקקין לראובן שתבע תחלה, ושומעין לו שלא לפסוק הדין.

(ו) **אשרו חמוץ ולא חומץ- פרש"י** שנוקקין לתובע תחלה. וק', הרי בב"ק למדין הלכה זו מקרא דמי בעל דברים יגש אליהם, ולמה צריך קרא כאן דאשרו חמוץ. ובכרם יהושע הביא שכבר הק' התומים קו', והכרם יהושע תי' די"ל דהגמ' כאן ס"ל דצריך קרא דמי בעל דברים ללמד לדין המע"ה, ולא ס"ל כמסקנת הגמ' בב"ק שם, דסברא הוא. וע"ע בבנין שלמה שתי' דבאמת דין זה נלמד מקרא דמי בעל דברים, וקרא כאן הוא מה שהי' ישעי' מוכיחם שלא היו נזהרים בה.

(ז) **וליגמרי' בשבתא- הק' תוס',** הא תנן בביצה דאין דנין בשבת. ותי' דזהו רק בדיני ממונות, גזרה שמא יכתוב, אבל דיני נפשות אין לאסור מטעם זה, שכבר כתוב מאתמול דברי המזכין והמחייבין. וע' בתוס' הרא"ש שצידד לתרץ ע"פ מה דאי' בגמ' בביצה שם, דדין נקרא רשות משום שיש ב"ד גדול מהן, ולכן ליכא מצוה בדינם. ומשמע מזה דאם באמת אין ב"ד גדול מהם, ולכן יש מצוה לדון, י"ל דאף בשבת ויו"ט יכולים לדון. וכאן בסנהדרין מיירי, ולכן יהיו מותרין לדון בשבת. וע"ש שכ' לפקפק בזה, די"ל דאפי' אם אין ב"ד גדול מהן, אסור לדון בשבת

(א) **וכתי' ותקח רצפה בת איה וכו'- פרש"י,** אלמא מגולין היו, לפי שתלויין על העצים. והעיר הערוך לנר, הא אכתי אין ראי' ברורה שהיו תלויין על העץ מזה שהיו מגולים. ולכן לפרש באו"א, מדכתי' בהאי קרא שלא נתנו לקבורה כל ימי הקיץ, ואף דכתי' לא תלין, ומשום קידוש שם שמים בפרהסיא, וכמש"כ רש"י, ופרסום לא הוי אלא בתליי', וא"כ ע"כ היו נתלין.

(ב) **ראשי העם מה חטאו- העיר העיון יעקב** אהא שלא הי' הגמ' רוצה ליישב שנענשו משום שלא מיחו, וכמו שהגמ' ביאר בשבת (נה.), וכן אי' בתנחומא כאן. וביאר שלא מצינו שנענשו שלא מיחו אלא בעונש בידי שמים, אבל לא בעונש ע"פ ב"ד, שאין דנין ב"ד על שב ואל תעשה.

(ג) **והאמר ר' חסדא לא שנו אלא ב' מיתות, אבל במיתה אחת דנין- הק' הסנהדרין קטנה,** הרי אמרי' לקמן (מו.) דבמיתה א' וב' עבירות ג"כ אין דנין ביום א', ומה"ט במכשפים, אע"ג שהיו במיתה א', מ"מ כיון דאיכא בעלת אוב וידעוני, דחלקן הכתוב בשמים, חשיב לי' ב' מיתות. וא"כ, כ"ש בע"ז, דאיכא זיבוח, וניסוך, וקיטור, והשתחוי', דהא חייב על כאו"א אם עשאן כולן בהעלם א', א"כ כ"ש שאין דנין כולם ביום א', ומאי פריך הש"ס. ותי' דכיון דכתי' בקרא בהדיא וישתחוו לאלהיהן, ש"מ שלא עבדו בבעל פעור בכולם, רק בהשתחוי' לבד.

(ד) **אלא כדי שישוב חרון אף מישראל- פרש"י,** כשהקב"ה רואין שכולן עוסקין בדבר ומקנאין לכבודו, שב חרון אפו. וכ' היד רמה דלאו מילתא הוא, שהרי א"כ ליתבו כל ראשי העם ביחד ולידייניהו. ולכן פי' דעשו הרבה ב"ד כדי שיהיו יכולים לדונם במהרה, שהרי כל זמן שהרשעים בעולם, חרון אף בעולם, וכיון שדנו ברשעים ונסתלקו מן העולם, שב חרון אף מן העולם.

(ה) **ואידך, אשרו חמוץ ולא חומץ- פרש"י,** לומר שנוקקין לתובע תחלה, כגון ראובן תובע

השירים (ה', ב') על הפסוק פתחי לי אחותי רעיתי וגו', ודריש שם כל התוארים שבאותו פסוק לענין התקשרות ישראל להקב"ה ע"י המצוות, ודריש אחותי, שנתאחו לי במצרים בשתי מצות, בדם הפסח ובדם המילה, והוא מלשון התחברות ודבק, וזה מרמז כאן במלת ולאחותו, כלומר אפי' שתי המצוות אלו המאחים את ישראל להקב"ה נדחים מפני מת מצוה".

(א) **שבת, שנידחת מפני עבודה, אינו דין שתהא רציחה דוחה אותה- הק' הערוך לנר, נימא דכמו עבודה לא נדחת אלא כל זמן שלא התחיל, אבל אם התחיל כבר אינה נדחת, וכמש"כ רש"י, וא"כ גם בשבת כן, כיון דכבר התחיל, שוב אינו נדחה מפני רציחה, ומה הק' הגמ'. ותי' ע"פ מש"כ תוס' (ד"ה שבת), דסוגיין אתי כמ"ד דהיכא דמיפריך ק"ו לא אמרי' דיו, וגם א"ש לפי תי' הב' בתוס'.**

(ב) **אינו דין שתהא רציחה דוחה שבת- כ' הערוך לנר שאין להק' דלמא לכן אין ממיתין בשבת משום שאינו יכול לקבור בו ביום משום שבת, והתורה אמרה כי קבור תקברנו ביום ההוא, דהא רציחה לא דחי שבת אפי' היכי יכול להקבר ע"י נכרי. ועוד, לפי הק' שיטה דגמרי' רציחה בק"ו, וא"כ ליכא יוכיח מרציחה, א"כ קיימי ק"ו ג"כ לענין קבורת מת מצוה דדחי שבת, והרי הנרצח מת מצוה הוא, דאין לו קוברים בשבת.**

(ג) **לר' נתן לחלק יצאת- פרש"י, שלא תאמר דאם עשה כל המלאכות בהעלם א' שלא יהי' חייב אלא קרבן א', ת"ל הבערה לחלק. אולם ע' ברש"י ביבמות (ו:): שכ' שלא תאמר שאינו חייב סקילה עד שיעשה כל המלאכות. וכבר תמה המהרש"ל שם, למה יהי' ה"א שאינו חייב סקילה עד שיעשה כל המלאכות, הא כתי' לא תעשה כל מלאכה, וכל א' קרוי' מלאכה, וא"כ ודאי חייב אף אם עושה רק מלאכה א'. אלא לענין חילוק חטאות איירי, וכמש"כ רש"י כאן, ודברי רש"י שם צ"ע.**

(ד) **הבערה ללא יצאת- ע' באור שמח (סנהדרין י"ח, ב', ד"ה מעודי) שתמה אהא דלא מצינו בשום מקום דלר' יוסי המבעיר בשבת חייב**

ויו"ט (וכבר נח' בזה הראשונים בביצה שם), ולכן כ' ליישב כדברי תוס'.

(ח) **הרי שהי' הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת, יכול יטמא, אמרת לא יטמא- ע' בשו"ת מהרש"ל (סי' ע') דדן באונן שהי' לו בן למול, דכ' דלכא' אינו יכול למולו עד לאחר הקבורה, שהרי קיי"ל דאונן פטור מכל המצוות, ואף אם רוצה להחמיר על עצמו קיי"ל דאינו יכול, וא"כ איך יעשה מצות מילה, הא אינו מחוייב בה עכשיו. אלא דכ' להוכיח מברייטא זו דלא כן, דבציור דהברייטא הא מת לו מת, וא"כ הרי אונן הוא, ומ"מ צריך להמשיך ללכת למול את בנו, וא"כ ברייתא מפורשת היא דבציור זה יכול למול את בנו. וביאר דמוכרחין אנו לומר דמה דאונן פטור מכל המצוות אינו חוק ולא יעבור, אלא דבאמת יש מצוות פרטיות שחייב האונן בהם, ולענין מילה, כיון דע"י המילה לא ידחה שום ענין מענייני צרכי המת, וגם הרי אמרי' בה דזריזין מקדימין למצוות, א"כ שפיר י"ל שלא יפטר ממילת בנו. וע"ש שג"כ הביא ראי' מהברייטא שהובא בריש כתובות, דהיכא דאונן הוא על אביו או אמו עושין החתונה ואח"כ קוברים את המת. ואיך עושין כן, הרי אונן הוא, וא"כ איך עושה מצות נישואין ובעילת מצוה, אע"כ כנ"ל, דלאו בכל מצוות אמרי' כן.**

(ט) **ולמול את בנו- פרש"י בזבחים (ק.), דמילת זכריו מעכבו מלאכול פסחו. ותמה השפת אמת (שם) על פי' זה, מה נפק"מ אם מה שלא יהי' יכול לעשות פסחו הוא משום שיטמא, או משום שלא יהי' שהות למול בנו. ועדיף הו"ל לפרש דב' ציורים הם, ובא לחדש דאפי' אם הנדון הוא רק מילת בנו, דאינו חיוב כרת בשביל האב, מ"מ דוחה טומאת קרובים. ושוב הביא דבאמת כן פרש"י בברכות (יט:; ושם פי' ב' פשטים), והניח רש"י בזבחים בקו'.**

(י) **ת"ל לאחותו, לאחותו הוא דאינו מיטמא, הא למת מצוה מיטמא- כ' התורה תמימה (על פסוק זה) "ויש להוסיף מה שסמך לדרוש פרטים אלה, שחיטת הפסח ומילת הבן, ממלת ולאחותו, ע"פ מ"ש במדרש שיר**

מלקות. וכ' לחדש, דאף ר' יוסי מודה דהמבעיר בשבת חייב סקילה, ומה דאמרי' הבערה ללאו יצאת, היינו לענין דאינה "מלאכה", ולגבי כרת כתיב מלאכה, וכיון דאינה מלאכה, ואינו מחייב כרת, א"כ ג"כ אין בה דין קרבן, אבל שפיר חייב סקילה, ע"ש עוד מה ששו"ט בזה.

טו) **הבערה ללאו יצאת** - הק' השפת אמת בשבת (ע.), א"כ לימא דה"ה דחרישה וקצירה ללאו יצאת, דהא כתי' בחריש ובקציר תשבות, וא"כ גם במלאכות אלו י"ל שאינם בכלל מלאכות לענין מיתה, וכ' דצ"ל דס"ל לר' יוסי דבחריש ובקציר בשביעית מיירי ולא בשבת.

טז) אף מושבות האמור כאן ב"ד, ואמור רחמנא לא תבערו אש בכל מושבותיכם - ע' בספר החינוך (מצוה קיד) שכ' שיש לאו שלא יעשו הדיינים דינים בשבת, כלומר שמי שמתחייב מיתה בב"ד, לא ימיתוהו בשבת. וכן הרמב"ם בספר המצוות (לאוון שכב) מונה זה למצוה בפנ"ע. ותמה המנחת חינוך (אות א'), למה ימנה ללאו בפנ"ע, כיון שהוא רק גילוי מילתא דזה לא הותר בשבת, וא"כ לכאור' הוי נכלל בלאו דלא תעשה כל מלאכה. ועוד, א"כ לא יהי' אסור אלא בשבת, ולא ביו"ט, והרי בגמ' מבואר לקמן דגם ביו"ט איכא איסור בזה. עוד הביא מהמגן אברהם דצידד לומר דחייב מלקות על הדין גופא, ואפי' אם אין הורגין את הנדון. וע"ע באבני נזר (או"ח רכ"ח, ו'), שכ' דמבואר מדברי הרמב"ם והחינוך דהעונש הוי לאו בפנ"ע, ואפי' אם אינו עובר שום מלאכה בהריגת בנ"א, ע"ש באריכות.